

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра логопедії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту
фізичної культури

Михайло ЛЯННОЙ

«29» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ АВА-ТЕРАПІЇ В КОРЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ**

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма: Спеціальна освіта (Логопедія)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання: українська

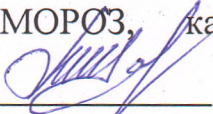
Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту фізичної
культури

«29» серпня 2025 р.

Голова

Людмила МОРОЗ, к.п. н., доцент

Суми – 2025

Розробник: Людмила МОРОЗ, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри логопедії
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Анатолій КРАВЧЕНКО, к.п.н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
3-й		3-й	
Семестр			
5-й		5-й	
Лекції			
22 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
24 год.		6 год.	
Лабораторні			
- год.		- год.	
Самостійна робота			
72 год.		108 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин - 120	Вид контролю: <i>залік</i>		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

«Основи АВА-терапії в корекційному процесі» – навчальна дисципліна, спрямована на формування уявлень про зміст, мету та можливості використання підходів, заснованих на принципах поведінкового аналізу, їх зв'язок з іншими науками та місце у структурі сучасного корекційного процесу.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Основи АВА-терапії в корекційному процесі» використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук і тісно пов'язана з практичною діяльністю сучасного спеціального педагога (вчителя-логопеда). При вивченні цієї дисципліни здобувачам стануть у нагоді знання з анатомії, фізіології, психології, педагогіки тощо.

3. Результати навчання за дисципліною

Завданням дисципліни «Основи АВА-терапії в корекційному процесі» є формування знань та умінь щодо використання АВА-терапії в системі корекційної роботи з особами з особливими освітніми потребами.

Теоретичні:

- формування знань про сучасне розуміння поняття поведінка (бажана, не бажана, навчальна);
- формування знань про сучасне розуміння принципів та законів поведінки;
- формування знань про сучасне розуміння використання заохочень (мотивація, підкріплення).

Практичні:

- набути вміння встановлювати та продуктивно використовувати навчальний контроль у ході корекційної роботи;
- набути вміння налагоджувати співпрацю з дитиною у ході корекційної роботи.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Здобувач виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення навчальних завдань, переконливо аргументує відповіді, обґрунтовує власні міркування та умозаключення.
82 - 89	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, правильно вирішує навчальні завдання, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна, добирає аргументи для підтвердження думок.
74 - 81	Здобувач вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти допущені помилки.
64 - 73	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є суттєві.
60 - 63	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за вихідний, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, з допомогою викладача може виправляти значну кількість суттєвих помилок.
35-59	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

1 - 34	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.
--------	---

Критерії поточного контролю знань і умінь здобувачів

Поточний контроль теоретичних знань здобувачів здійснюється за 3-бальною шкалою: 1 – “задовільно”, 2 - “добре”, 3 - “відмінно”.

Виконання кожного самостійного завдання оцінюється від 1 до 5 балів;

Вирішення проблемної ситуації чи ситуативного завдання оцінюється від 1 до 3 балів.

Виконання індивідуального (групового) науково-дослідного завдання оцінюється від 1 до 10 балів.

Розподіл балів

Поточний контроль						Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2				
Т 1.1.	Т 1.2.	Т 1.3.	Т 2.1.	Т 2.2.	Т 2.3.		
Поточний контроль						33	100
6	6	6	3	6	6		
Контроль самостійної роботи						67	
10	5	10	7	15	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, комплексна контрольна робота, поточне теоретичне опитування, тестування, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Науково-теоретичні засади АВА-терапії:

Тема 1.1. Історія прикладного аналізу поведінки. Принципи та закони поведінки:

1. Поняття про поведінку.
2. Прикладний аналіз поведінки. Принципи та закони поведінки.
3. Прояви та цілі поведінки дітей з порушенням психофізичного розвитку (ППФР).
4. Сучасна АВА-терапія.

Тема 1.2. Мотивація в корекційному процесі:

1. Мотивація: поняття, характеристика.
2. Підкріплення як інструменти впливу на поведінку дитини з ППФР.
3. Створення мотивації, пошук підкріплень.
4. Способи надання підкріплення у корекційному процесі.
5. Жетонна система, особливості застосування.

Тема 1.3. Налагодження співпраці з дитиною з ППФР в корекційному процесі:

1. Формування навчальної поведінки. Встановлення навчального контролю.

2. Способи скорочення небажаної поведінки.
3. Методи навчання для формування навичок.
4. Візуальний розклад, альтернативна та додаткова комунікація.
5. Заняття за партою.
6. Навчання у природному середовищі.

Розділ 2. Практичне застосування АВА-терапії в діагностичному та корекційному процесі:

Тема 2.1. Діагностика навичок дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу:

1. Мовлення як поведінка. Поняття про функціональне мовлення.
2. Типи вербальної поведінки, їх характеристика.
3. Огляд та характеристика сучасного діагностичного інструментарію.

Тема 2.2. Методика проведення обстеження мовленнєвого розвитку дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу:

1. Організація та підготовка до проведення обстеження.
2. Постановка цілей.
3. Обстеження навичок:
 - розуміння мовлення;
 - ехореакції;
 - прохання;
 - називання;
 - відповідей на запитання.

Тема 2.3. Методика формування навичок у дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу:

1. Розвиток розуміння мовлення.
2. Розвиток ехореакції.
3. Розвиток прохання.
4. Розвиток уміння називати предмети.
5. Розвиток уміння відповідати на запитання.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Сам. Роб.	Конс.		Лекції	Практ.	Сам. Роб.	Конс.
РОЗДІЛ 1. Науково-теоретичні засади АВА-терапії										
Тема 1.1. Історія прикладного аналізу поведінки. Принципи та закони поведінки.	11	4	4	3	-	11	1	1	9	--
Тема 1.2. Мотивація в корекційному процесі.	9	4	4	5	-	9	1	1	7	-
Тема 1.3. Налагодження співпраці з дитиною з ППФР в корекційному процесі.	34	4	4	24	-	34	-	1	32	-
РОЗДІЛ 2. Діагностика і корекція дисфункцій сенсорної інтеграції										
Тема 2.1. Діагностика навичок дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу.	22	2	4	14	-	22	1	1	20	-
Тема 2.2. Методика проведення обстеження мовленнєвого розвитку дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу.	22	4	4	14	-	22	1	1	20	-
Тема 2.3. Методика формування навичок у дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу.	22	4	4	12	2	22	-	1	20	2
Усього годин	120	22	24	72	2	120	4	6	108	2

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Історія прикладного аналізу поведінки. Принципи та закони поведінки.	4	1
2.	Мотивація в корекційному процесі.	4	1
3.	Налагодження співпраці з дитиною з ППФР в корекційному процесі.	4	1
4.	Діагностика навичок дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу.	4	1
5.	Методика проведення обстеження	4	1

	мовленнєвого розвитку дитини з ППФР на засадах поведінкового підходу.		
6.		4	1
Разом		24	6

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Барбера Мері Л. Вербально-поведінковий підхід в АВА-терапії: Методи навчання дітей з аутизмом та іншими особливостями розвитку. Київ: Сварог. 2024. 304 с.
2. Купер. Джон О., Херон Тімоті Е., Хьюард Уіллям Л. Прикладний аналіз поведінки. Київ: Сварог. 2025. 806 с.
3. Ліф Р., Макекен Дж. Стратегії роботи з поведінкою. Навчальний план інтенсивного поведінкового втручання. Київ: Сварог. 2024. 608 с.
4. Мелешкевич О., Ерц Ю. Особливі діти. Введення в прикладний аналіз поведінки. Київ: Майстерня практичного психолога. 2016. 208 с.
5. Партінгтон Дж. ABLLS-R Оцінка базових мовленнєвих та навчальних навичок. URL: https://kapextmediassl-a.akamaihd.net/artsSCi/PS563/2204A/ABLLS-R_Protocol_2018.pdf
6. Партінгтон Дж., Партінгтон С. Вчимося мотивувати і мотивуємо, щоб навчати. Київ: Сварог. 2020. 142 с.
7. Роджерс Салі Дж., Доусон Джеральдін, Вісмара Лорі А. Денверська модель раннього втручання для дітей з аутизмом. Як у процесі повсякденної взаємодії навчити дитину гратися, спілкуватися і вчитися. Київ: Сварог. 2023. 554 с.
8. Ткач. Х. Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом і тяжкими порушеннями мовлення. На основі поведінкового підходу: практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 136 с.
9. Уорд Стів. Формування ранніх навичок співпраці і взаємодії у дітей із РАС. Київ. Сварог. 2022. 652 с.
10. Шрамм Роберт. Дитячий аутизм і АВА: терапія, що ґрунтується на методах прикладного аналізу поведінки. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 140.

Додаткова:

1. Бондаренко О.В., Слюсаренко Ю.Л. Біхевіоризм від Джона Б. Уотсона до Е. Толмена. SCIENTIFIC HORIZONS, 2019. 2 (75). С. 80-85.

2. Зозуля І.Є., Бухрякова М.М. АВА-терапія як один з корекційних методів для роботи з дітьми з аутизмом. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/445947.pdf>

3. Мороз Л.В. Розвиток комунікації дітей із розладами аутичного спектру засобами PECS. Логофест – 2019: матеріали логопедичного фестивалю (30 січня 2019 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П. , 2019. – С. 45-47.

4. Мороз Л.В. Альтернативна та допоміжна комунікація в корекційно-логопедичній роботі. Логофест – 2020: матеріали логопедичного фестивалю (29 січня 2020 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П. , 2020. – С. 58-60.

5. Choi KR, Bhakta B, Knight EA, Vecerra-Culqui TA, Gahre TL, Zima B, Coleman KJ. Patient Outcomes After Applied Behavior Analysis for Autism Spectrum Disorder. J Dev Behav Pediatr. 2022 Jan 1;43(1):9-16. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8702444/>

6. Leaf JB, Cihon JH, Leaf R, McEachin J, Liu N, Russell N, Unumb L, Shapiro S, Khosrowshahi D. Correction to: Concerns About ABA-Based Intervention: An Evaluation and Recommendations. J Autism Dev Disord. 2022 Jun;52(6):2854. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11947020/>

<http://www.abainternational.org/>
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2022/09/14/List-4.2373-22-09.09.2022-Pro.metod.rekom.14.09.2022.pdf>

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,

використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Підручники та навчальні посібники.
2. Словники та енциклопедії.
3. Наочний матеріал (відповідно теми), аудіо та відео наочність.
4. Використання елементів дистанційного навчання.